

Medicina i política

Presa de possessió del càrrec de governador general de Catalunya de Joan Selves i Carner el 4 de setembre de 1933. D'esquerra a dreta: Claudi Ametlla, governador civil de Barcelona; Carles Pi i Sunyer, conseller de Finances de la Generalitat; Francesc Macià, president de la Generalitat; Lluís Companys, ministre de Marina; Joan Selves, i Jaume Aiguader, alcalde de Barcelona.

**El president
i la Junta de Govern
del Col·legi de Metges
de Barcelona**

**us feliciten el Nadal
i us desitgen un bon any**

desembre de 2011

Presentació

Benvolguts companys i companyes,

Un any més, el COMB vol fer arribar la seva felicitació mitjançant la nadala que, any rere any, un grup de persones, encapçalades per Miquel Bruguera i Alfons Zarzoso, preparen amb dedicació, esforç i imaginació.

Aquest any el tema és la relació entre medicina i política a la Catalunya contemporània, que ha estat fecunda i els metges han fomentat sempre activament, coneixedors que per poder fer bé la seva feina es necessita una bona política sanitària i que, per tal que la qualitat de l'assistència sigui la millor possible, cal participar-hi donant l'opinió dels professionals.

Els metges sempre han estat vinculats a diverses organitzacions on la solidaritat es posa de manifest, probablement perquè ser metge és vocacional i l'eix central de la professió és el servei als altres, sense esperar grans coses a canvi, només la satisfacció de veure que l'ajuda contribueix a millorar la qualitat de vida dels malalts.

En els moments actuals d'incertesa en el demà, sense saber on poden conduir-nos els canvis, encara es fa més necessària la participació activa en la política sanitària i que fem sentir la nostra veu amb força i convicció per allò que creiem, tot aportant solucions als problemes que van sorgint i tenint present sempre que allò que estem fent per garantir la bona assistència ens omplirà de joia i ens farà sentir bé.

Espero i desitjo que continuï la relació entre medicina i política i que, entre tots, siguem capaços de trobar el camí per assegurar una millor qualitat de vida i sentir-nos millor, i que mai no falti la solidaritat entre tots nosaltres. Bones festes.

MIQUEL VILARDELL,

president del Col·legi de Metges de Barcelona

Reunió dels candidats d'Esquerra Republicana de Catalunya per Barcelona al Palau de la Generalitat el dia 27 de juny de 1931. Asseguts d'esquerra a dreta: Lluís Companys, Francesc Macià i Jaume Aiguader. Dempeus d'esquerra a dreta: Ricard Palacià, Josep Bordas de la Cuesta, Joan Puig i Ferrer, desconegut, Ventura Gassol, Ramon Franco, Josep Dencàs, Antoni M. Sbert i Massanet, Manuel Carrasco i Formiguera. En segon terme: Josep Tarradellas, Joan Casanovas, Pere Comas i Calvet.

Pere Felip Monlau i Roca

(Barcelona, 1808 – Madrid, 1871)

L' autor de la cèlebre memòria *Abajo las Murallas!!!* (1841) constitueix un exemple rotund de la voluntat per transformar el país a partir d'una acció i un esforç inestimable. Monlau visqué etapes decisives a Barcelona i a Madrid, on desenvolupà una activitat diversa i incansable com a professor, metge, polític, publicista i escriptor. Format com a metge a Barcelona –doctorat el 1833–, Monlau ensenyà geografia a l'Acadèmia de Ciències de Barcelona des del 1835, i literatura i història a la Universitat de Barcelona des del 1841. Alhora exercí de metge a l'Hospital Militar (1829) i a l'Hospital de la Santa Creu (1843). En aquest període escrigué i publicà en diaris progressistes com ara *El Vapor* –que també dirigí–, *El Constitucional* o *El Popular*. Aquest activisme el conduí a l'exili valencià entre el 1844 i el 1846. El 1847 guanyà una càtedra de psicologia a Madrid, on hi restà de manera definitiva. A Madrid va exercir fins a la seva mort diversos càrrecs docents, inclosos càtedres efímeres en higiene pública a la Facultat de Medicina. Impulsà, aleshores, polítiques de reforma de la sanitat –higiene pública i privada– i la beneficència, tot exercint càrrecs polítics, escrivint i dirigint revistes mèdiques –*El Monitor de la Salud*– i participant en iniciatives estratègiques europees de salut pública nacional i internacional. La seva obra impresa original és extraordinària, amb aportacions decisives en matèria mèdica, filosòfica, política i jurídica. ●

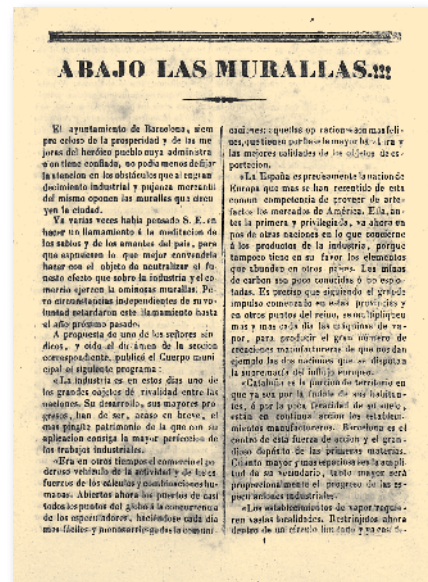
1. *Higiene del matrimonio*, 1883.
2. *Elementos de higiene privada*, 1870.
3. *Abajo las murallas!!! Memoria de las ventajas que reportaría Barcelona, y especialmente su industria, de la demolición de las murallas que circuyen la ciudad*, Barcelona, Imp. del Constitucional, 1841.

1

2

3

Antoni Ribot i Fontseré

(Vic, 1813 – Madrid, 1871)

F fill del metge i professor Joan Ribot Mas. Estudià medicina a la Barcelona de finals dels anys 1820 i primers anys 1830. Antoni Ribot fou un fill de l'activisme liberal més radical, característic d'aquella etapa formativa de l'Estat liberal espanyol, al costat d'altres amics, joves i romàntics, com Pere Mata. La seva militància i actitud durant les bullangues barcelonines el conduïren a la deportació cubana el 1837. Va aconseguir tornar a Barcelona el 1841, via Nova Orleans, tot fugint de manera novel·lesca de l'illa caribenya. Lletaferit consumat, deixà constància escrita d'aquestes experiències en diverses novel·les. L'activisme al costat del "partit progressista" el portà a escriure i col·laborar a la premsa radical barcelonina i madrilenya: *El Vapor*, *El Propagador de la Libertad*, *El Constitucional*, *El Sapo y el Mico*, *La Risa*, *La Cotorra*, *El Museo Universal*, etc. Fou escollit diputat per Barcelona a les Corts durant el bienni 1854-1856. La seva etapa madrilenya fou fructífera en la redacció d'una obra diversa, on conreà els tres gèneres literaris, al costat d'obres històriques i filosòfiques, així com de treballs mèdics menors i de traduccions mèdiques i literàries –de les obres de Jules Verne i de Víctor Hugo– que li permeteren guanyar-se la vida fins a la seva mort. ●

Mis flores, 1837.

Ramon Ferrer i Garcés

(Aitona, 1803 – Barcelona, 1872)

E l primer catedràtic de Medicina Legal de Barcelona (1845), amic del metge Pere Mata, va participar de manera intensa en la convulsa vida política espanyola de la primera meitat del segle XIX. De pare cirurgià, el jove Ramon Ferrer es formà a Barcelona, on destacà com un alumne brillant –doctorat el 1831– i un jove docent de l'escola medicoquirúrgica barcelonina. Ja el 1834 era catedràtic de Medicina Operatòria, on seguia com a mestre l'obra del cirurgià francès Joseph F. Malgaigne. El compromís amb els ideals més romàntics i progressistes de la revolució liberal el portaren a donar suport als estudiants de medicina milicians defensors de la revolució del 1835, a donar suport –sota pena de deportació cubana– a la Constitució del 1836, i a ser tinent de la milícia durant la Primera Guerra Carlina. Participà de manera activa, en la condició de metge i de polític, en l'àmbit social barceloní, ja sia defensant la transformació del sistema penitenciari provincial, ja sia formant part de les files progressistes que el portaren a l'alcaldia de la ciutat durant dos breus períodes el 1841 i el 1854. Malgrat això, Ramon Ferrer no abandonà l'exercici de la medicina. Féu aportacions decisives a la conformació de la nova disciplina d'expertesa –la toxicologia i la medicina legal– mitjançant una important obra impresa. ●

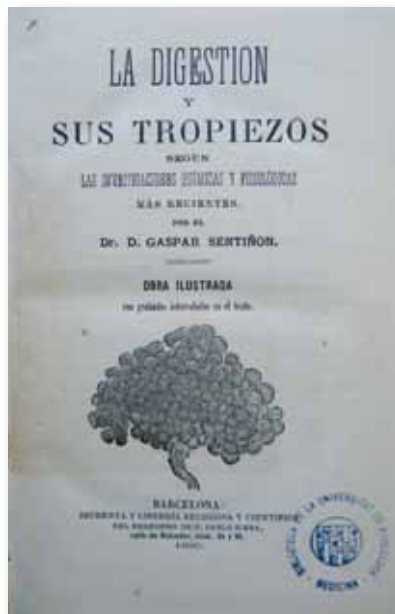
Tratado de medicina legal, 1867.

Gaspar Sentiñón i Cerdaña

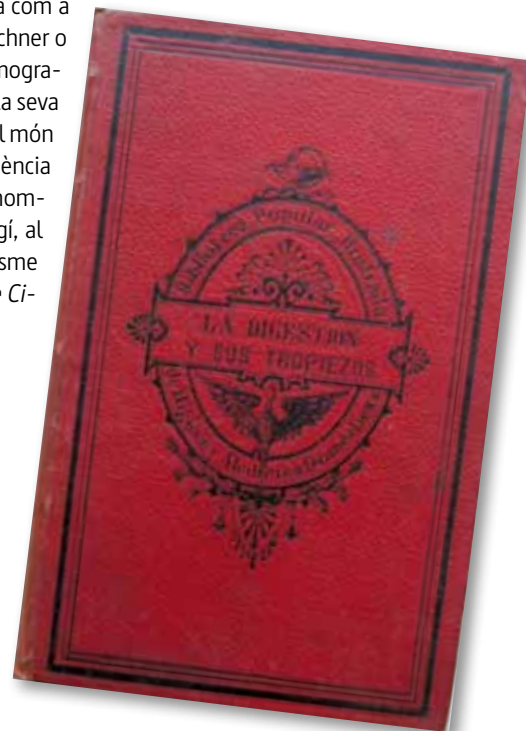
(Barcelona, 1835–1902)

La vida estudiantil de Sentiñón es desenvolupà per terres germàniques. La seva vida professional no destacà per ostentar càrrecs mèdics o polítics. A partir d'una orientació filosòfica lliurepensadora i internacionalista, va jugar un paper decisiu en la transmissió de les idees àcrates a la península Ibèrica. Sentiñón va tenir una relació sòlida amb Giuseppe Fanelli, Mikhaïl Bakunin i altres importants dirigents obrers internacionals, que li permeteren participar en l'Aliança Internacional i impulsar la constitució de la federació espanyola, l'associació lliurepensadora de Barcelona i el seu òrgan de premsa *La Humanidad* (1871). També mantingué contactes fermes amb els grups republicans de Valentí Almirall i de Francesc Pi i Margall. Va contribuir de manera decisiva a la conformació d'un cos de reflexió intel·lectual crític i alternatiu, més enllà dels dirigents obrers i dels professionals de la medicina, a partir de la seva obra com a traductor dels treballs de filosofia biològica de Ludwig Büchner o de Louis Figuier. També féu contribucions notables a la demografia mèdica, tant en congressos com en revistes mèdiques. La seva condició de poliglòt li permeté gaudir d'un lloc privilegiat al món editorial de les traduccions mèdiques, sobretot de procedència germànica. Participà com a articulista en nombroses revistes mèdiques catalanes i dirigí, al costat del conspicu representant del vitalisme mèdic José de Letamendi, els *Archivos de Cirugía i La Salud*. ●

1

1. *La digestión y sus tropiezos*, 1880. Portada.

2

2. *La digestión y sus tropiezos*, 1880. Coberta.

Pere Mata i Fontanet

(Reus, 1811 – Madrid, 1877)

El jove reusenc, fill del metge homònim Pere Mata, tingué una formació acadèmica en medicina al si d'una ciutat en ebullició política, on va tenir un protagonisme singular a la premsa i als carrers barcelonins al costat d'amics il·lustres com ara Pere Felip Monlau, Antoni Ribot o Josep Fontcuberta. Ells foren lectors d'unes primeres poesies reivindicatives de la llengua catalana. El lligam s'enfortí amb la participació a les milícies i a les bullangues barcelonines dels anys 1830, recollida a la seva obra novel·lística i sobretot periodística a les planes dels diaris *El Propagador de la Libertad*, *El Vapor* o *La Joven España*. Les accions radicals el portaren a l'exili francès, en dos períodes consecutius entre 1837 i 1841, a Montpeller i a París. A la capital francesa conegué Mateu Orfila, al costat del qual aprengué les bases de la medicina legal i la toxicologia. En tornar de França féu via cap a Madrid, on visqué de manera definitiva fins a la seva mort. Les circumstàncies polítiques el catapultaren, tot protagonitzant la primera transformació "liberal" dels plans d'estudis universitaris. Des del 1844 aconseguí la càtedra, novíssima, de medicina legal, que li permeté sobreviure a Madrid i exercir una intensa vida com a acadèmic, periodista i literat. El triomf de la Revolució de 1868 el portà a la política, al costat de Joan Prim, tot exercint nombrosos càrrecs a Madrid fins al 1873, quan un atac apoplèctic limità de manera progressiva la seva vida. ●

1. *Compendio de Toxicología general y particular*, 1846.
2. *Tratado de medicina y cirugía legal*, 1866.
3. *Examen crítico de la homeopatía*, 1851.

Bartomeu Robert i Yarzabal

(Tampico, Mèxic, 1842 – Barcelona, 1902)

El “doctor Robert” ha estat un dels metges més populars de la Catalunya contemporània, tal i com palesen els nombrosos carrers i places que hi té dedicats en viles i ciutats catalanes. La raó es troba en el seu moment culminant com a alcalde de la Barcelona de 1899, càrrec del qual dimití en l’afer conegut com a “tancament de caixes” –una forma de protesta que consistí a donar de baixa botiguers i industrials per tal d’evitar el pagament de noves impositcions tributàries–. Aquest fill de metge estudià medicina a Barcelona, on desenvolupà una notable carrera com a professional, en defensa d’una medicina positivista, al costat del seu amic i col·lega Joan Giné i Partagàs, amb qui treballà a l’Institut Mèdic (1869), on s’hi apostava per una medicina diferent a la impartida a la facultat universitària. Fou metge de l’Hospital de la Santa Creu (1869) i anys més tard guanyà una càtedra de patologia a Barcelona (1875). Des d’aquestes posicions donà un suport decisiu a l’Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques amb un programa de formació fonamentat en la medicina de laboratori. Es guanyà el favor i la popularitat gràcies al seu coneixement clínic i al seu tracte humà amb el pacient. Robert va deixar córrer molta tinta en nombroses publicacions en forma de llibres i articles mèdics i periodístics, on féu paleses les seves idees sobre diversos aspectes mèdics i professionals. La ciutat de Barcelona el reconegué el 1910 amb una imponent escultura a la plaça Universitat, que la dictadura franquista amagà el 1939 i l’Ajuntament democràtic restaurà a la plaça de Tetuan el 1985. ●

1. Inauguració del monument dedicat al doctor Bartomeu Robert a la plaça Universitat, Barcelona, 13 de novembre de 1910.

2. *Enfermedades del aparato digestivo*, 1889.

Francesc Sunyer i Capdevila

(Roses, 1826–1898)

Membre d'una notable nissaga de metges empordanesa que s'allarga entre els segles xix i xx. El feu rosinc dels Sunyer va ser un cau de progressisme liberal i de republicanisme a l'Empordà del segle XIX. Francesc Sunyer es formà en medicina a la Barcelona convulsa dels anys 1842 a 1850. Fou empresonat (1843) o forçat a l'estranyament (1845, 1855, 1866) arran de la seva participació en accions polítiques radicals, tant a Barcelona com a Figueres. En el període estudiantil féu amistat amb Narcís Monturiol, Abdó Terrades i Josep Anselm Clavé i conegué de prop el pensament socialista icarià. El seu *Almanaque Democrático* (1864-1865) féu paleses les seves idees materialistes i anticlericals, tot esperonant altres posicions polítiques dins de l'espectre democràtic progressista. Exercí a Barcelona com a metge des del 1860, amb un reconeixement popular en la lluita antituberculosa. Participà de manera molt activa en la revolució del 1868, fet que el portà breument a l'alcaldia de Barcelona (1868) i a ocupar un escó per Girona al Parlament espanyol els anys següents, malgrat diverses condemnes per accions de rebel·lió contra les quintes o a favor del cantonalisme. La República del 1873 li permeté ser escollit de nou diputat i arribà a ser nomenat ministre d'Ultramar del segon govern de Francesc Pi i Margall. La restauració borbònica el confinà a la medicina i a l'abandó de la lluita a Madrid, i tornà a Roses, on visqué fins a la seva mort. ●

1. *Tratado popular de la tísis*, 1872.

2. *Naturaleza é higiene de la tísis*, 1879.

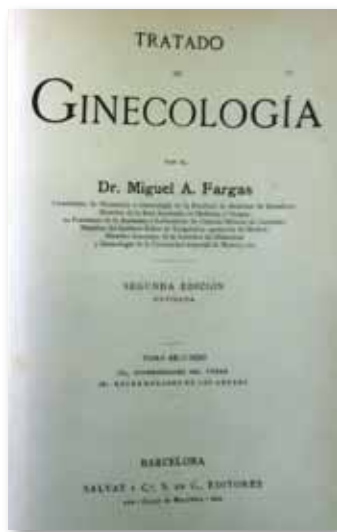
Miquel A. Fargas i Roca

(Castellterçol, 1858 – Barcelona, 1916)

Metge autodidacte, impulsor de la ginecologia com a especialitat, així com de la cirurgia moderna amb Salvador Cardenal i Àlvar Esquerdo. L'any 1882 Fargas es llicencià en medicina a la Universitat de Barcelona, on exercí poc després com a director del Museu Anatómic de la facultat i, des del 1893, com a catedràtic d'Obstetrícia i Ginecologia. Va fundar dues clíniques ginecològiques a Barcelona, una al carrer del Carme el 1884 i l'altra a l'Eixample el 1892. Fargas fou un home compromès políticament. Formà part del grup que constituí la Unió Regionalista, que l'any 1901 es

fusionà amb el Centre Nacional Català per formar la Lliga Regionalista. Aquest partit quedà sota la presidència del "doctor Robert" i la vicepresidència del mateix Fargas. La

seva acció política s'interessà en tot allò relacionat amb la sanitat i l'ensenyament mèdic. El 1914 fou nomenat senador del Regne per la Universitat de Barcelona, posició que utilitzà per defensar l'autonomia universitària. Aquell mateix any es va constituir la Mancomunitat de Catalunya amb Prat de la Riba com a president i Miquel A. Fargas com a conseller en les tasques de govern relatives a qüestions sanitàries. De les múltiples mostres d'aquest assessorament destaca el decisiu impuls donat a la transformació de la Casa de Maternitat, un projecte que es va veure estroncat per la mort prematura de Fargas. ●

1. *Tratado de ginecología*, 1910.

2. Dret a l'esquerra, el doctor Fargas i, assegut, el doctor Jeroni Estrany realitzant una laparotomia en posició de Trendelenburg. Figura 151 del *Tratado de ginecología* de Miquel A. Fargas Roca de 1910.

Jaume Aiguader i Miró

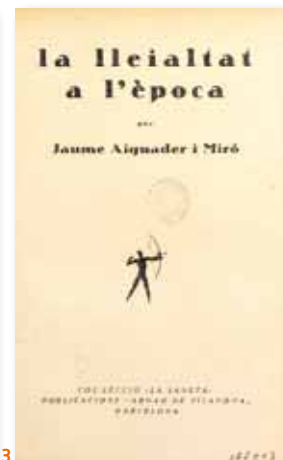
(Reus, 1882 – Mèxic, DF, 1943)

Va ser un dels metges amb una activitat política més intensa en l'època de la República, però que mai es va allunyar de la professió de metge. De família benestant, no va voler continuar el negoci familiar de transports i va marxar a Barcelona a estudiar medicina. En acabar la carrera, va obrir una consulta al barri d'Hostafrancs. La seva notable consciència social l'orientà cap a l'activitat política al sector de l'esquerra. Començà militant a les files de la Unió Socialista de Catalunya (1923). Anys més tard ingressà a Estat Català (1927) i es convertí en estret col·laborador de Francesc Macià. Representà Estat Català a la reunió del pacte de Sant Sebastià (1930) i l'any 1931 va contribuir a la fundació d'Esquerra Republicana de Catalunya. Va exercir nombrosos càrrecs polítics: alcalde de Barcelona (1931-1933), diputat al Congrés de Diputats (1933-1936), ministre sense cartera (1936-1938) al govern de Largo Caballero i ministre de Treball i Assistència Social (1938-1939) al govern de Negrín. Com a alcalde va intervenir de manera decisiva en l'àmbit de l'educació amb la renovació i l'ampliació de les escoles municipals.

Impulsà la creació del Sindicat de Metges de Catalunya el 1919. Fundà i dirigí la col·lecció de *Monografies Mèdiques*, escrites pels metges més destacats de Catalunya de l'època, de la qual se'n van publicar 104, una cada mes des del 1926 fins al 1937. Aquesta obra editorial va representar un potent element de formació mèdica i va tenir un destacat paper en la utilització del català com a llengua de difusió dels coneixements mèdics. S'exilià de Catalunya el 1939 i va viure a Ciutat de Mèxic fins a la seva mort. ●

1. Membres del govern de la República Espanyola i de la Generalitat de Catalunya en l'acte de signatura de la llei de l'Estatut de Catalunya, el 17 d'agost de 1930, a Sant Sebastià. D'esquerra a dreta: Marcellí Domingo; Luis de Zulueta; Niceto Alcalá Zamora, president del govern de la República; Jaume Carner; Indalecio Prieto; Gonzalo Queipo de Llano; Jaume Aiguader; Lluís Companys, i Josep Tarradellas.
2. "Les estadístiques de la mortalitat espanyola, catalana i barcelonina." *Monografies mèdiques*, 1934.
3. *La lleialtat a l'època*, 1929.

Humbert Torres i Barberà

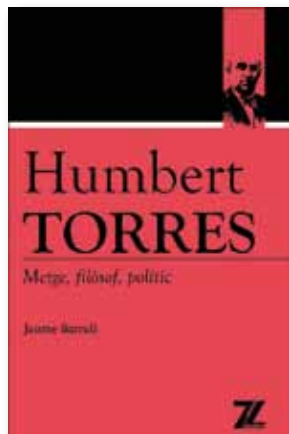
(Montroig de Segarra, 1879 – Barcelona, 1955)

D'una nissaga de metges, va dedicar-se també a la medicina amb una gran consciència social que el va portar a l'Ajuntament de Lleida des del 1905 fins a la dictadura de Primo de Rivera el 1920, dins del moviment Joventut Republicana de Lleida (JRL), del qual era un dels principals dirigents. Va ser alcalde de Lleida del 1917 fins al 1920 i durant el seu mandat s'aconseguien notables progressos, com ara la construcció de l'escorxador, del mercat, de la casa de socors, d'una escola jardí, d'un mur sobre el Segre i de l'Escola d'Arts i Oficis. En el terreny mèdic fundà i dirigí la revista *Informació Mèdica* (1909-1916).

Amb la proclamació de la República va convertir-se en el primer comissari delegat de la Generalitat a Lleida i va afavorir la integració de la JRL a Esquerra Republicana de Catalunya. A les eleccions del 1932 entrà al Parlament de Catalunya com a diputat i va presidir la Comissió de Sanitat i d'Assistència Social.

Durant la Guerra Civil no ocupà càrrecs de primera línia però, atès el seu compromís polític, es va exiliar a França al final de la guerra i no va tornar a Catalunya fins al 1953. ●

1

1. Barrull Pelegrí, Jaume. *Humbert Torres. Metge, filòsof, polític*, 2009.
2. *Una polèmica, la gestió municipal*, 1921.
3. Reunió dels diputats d'Esquerra Republicana a Lleida. D'esquerra a dreta: Joan-Enric Vives, alcalde de Lleida; Francesc Macià; Lluís Companys; Joan Casanovas, president del Parlament de Catalunya; el metge Humbert Torres; Pere Mies, i Pere Valdeoriola, comissari de la Generalitat a Lleida.

2

3

Bartomeu Fabrés i Anglada

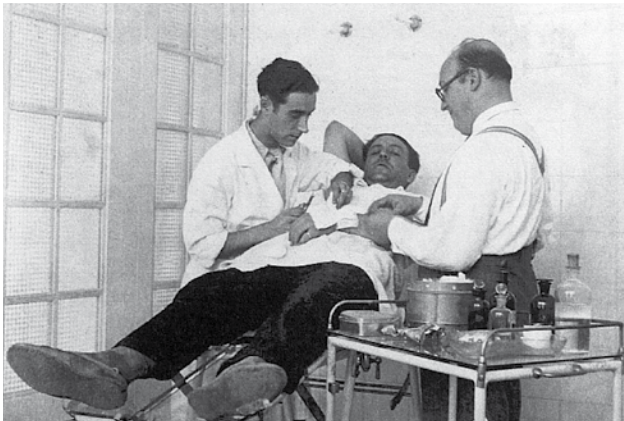
(Mataró, 1902 – Gavà, 1936)

Fou un metge afusellat per membres de la FAI en represàlia per haver suspès les activitats del Sindicat Únic de Treballadors de Gavà i haver ordenat l'empresonament d'alguns dels seus dirigents.

El doctor Fabrés va nèixer en el si d'una família modesta. Va entrar en contacte amb la política quan estudiava medicina a Barcelona, tot militant a la Joventut Nacionalista el 1920 i a Acció Catalana el 1922. Acabats els estudis es casà i s'establí a Begues. Al cap d'un any es traslladà a Gavà, on exercí com a metge de família i metge d'empresa a Roca Radiadors. El 1930 fundà el Foment Català Republicà de Gavà, entitat adherida primer a Acció Catalana i després a Esquerra Republicana de Catalunya. A les llistes d'aquest

partit entrà a formar part del consistori de Gavà com a primer tinent d'alcalde al maig del 1931. Des de l'Ajuntament va promoure un seguit d'iniciatives, com la construcció d'escoles noves, la creació d'un mercat municipal, la planificació de la distribució d'aigües i la promoció de la ciutat de repòs i de vacances, adreçada als obrers.

Fou detingut arran dels fets del Sis d'Octubre, però va ser alliberat al cap d'uns dies gràcies a les gestions del Sindicat de Metges de Catalunya. El 1935 fou elegit president del Foment Català Republicà, participant de manera molt activa en la campanya electoral de les municipals de febrer del 1936, en les quals va esdevenir alcalde. El 19 de juliol del 1936 dissolgué el consistori arran de les accions violentes dels elements més extremistes de la població i es dedicà exclusivament a fer de metge. En resposta a la seva decisió de suspendre les activitats del sindicat anarquista, el Comitè de Milícies Antifeixistes de Gavà va decidir la seva mort, que es va executar l'11 de setembre a la carretera de les costes de Garraf. ●

Assistència a un malalt a la infermeria de la fàbrica Roca. A la dreta, el doctor Fabrés.

Marià Mullerat i Soldevila

(Santa Coloma de Queralt, 1897 – Arbeca, 1936)

Metge i alcalde d'Arbeca, que fou mort per milicians de pobles veïns el 13 d'agost del 1936, pel fet de ser catòlic i de dretes. Era fill d'una família de metges i amb interès per la política. Un germà seu va ser diputat de la Lliga Regionalista i alcalde de Tarragona i un altre va ser metge de Santa Coloma. Va exercir de metge a Arbeca, el poble de la seva dona, del qual fou elegit alcalde el 1924, càrrec que ostentà fins al 1930. Fou fundador d'un periòdic local, *L'Escut*, escrit íntegrament en català entre el 1923 i el 1926, en el qual apareixien articles i anècdotes locals i comarcals, i una defensa de la religió, la bona parla i els bons costums. El 2003 es va iniciar el procés, encara no finalitzat, de la seva beatificació. ●

Joan Tarrús i Bru

(Olot, 1880 – Girona, 1972)

Tarrús i Bru pertanyia a una nissaga de metges i polítics de la ciutat de Girona. En la seva joventut, Tarrús no emprengué el camí tradicional de la seva família i ingressà al seminari diocesà de Girona, que finalment abandonà per dedicar-se als estudis de medicina i, en concret, d'oftalmologia.

Tot i que no tenia vocació política, Tarrús fou escollit alcalde de Girona el 1924 per la dictadura del general Miguel Primo de Rivera. Després de la Guerra Civil espanyola fou el primer alcalde del règim franquista. La seva estada al càrrec fou breu, del 6 de febrer al 23 d'octubre del 1939, atès que era l'únic oculista actiu de la província de Girona i no podia exercir una dedicació exclusiva al càrrec. En abandonar-lo, fou immediatament nomenat president de la Diputació de Girona, càrrec que va gaudir fins al març del 1940. En l'àmbit civil, Tarrús fou president del Cercle Artístic de Girona del 1947 al 1949. ●

Josep Ullés i Jover

(Terrassa, 1878–1936)

Les autoritats de la ciutat de Terrassa del 1941 van procedir a rebatejar els carrers de Terrassa després de la guerra i així van inaugurar el carrer del Doctor Ullés, en un trencant de la Rambla, amb una placa amb la inscripció: “a la exaltació de las virtudes cívicas que acrisolaba...”. Aquest metge terrassenc, mort a la primavera del 1936, estudià medicina a Barcelona, on es graduà el 1910. Poc després ja fou escollit alcalde de Terrassa, des del 1912 fins al 1930. Josep Ullés va gaudir de la vara d'alcalde durant cinc mandats. L'exercici de la política no li impedí el de la medicina, ja que al llarg d'aquest període desenvolupà una notable carrera al capdavant de l'Hospital de la Caritat i de la Mútua d'Assegurances, així com del Cos Mèdic de Terrassa. En aquesta ciutat és recordat per haver impulsat de manera decisiva el projecte i la construcció de l'edifici anomenat “Parc de la Desinfecció” (1920), que esdevingué l'espai de la medicina de laboratori, de l'anàlisi química i bacteriològica d'aigües i aliments, fins a l'arribada i la implantació dels antibiòtics. ●

Façana modernista del Parc de la Desinfecció. Terrassa, 1920.

Domènec Martí i Julià

(Barcelona, 1861–1917)

El doctor Martí i Julià no va tenir mai cap càrrec polític, però va exercir una notable influència en el sector de l'esquerra catalanista de finals del segle XIX a causa del seu prestigi professional i de la seva gran honestetat personal. Va ser mestre de pensament de Rovira i Virgili i de Serra i Moret, entre altres.

Com a metge, s'especialitzà en psiquiatria i va arribar a presidir la Societat de Psiquiatria i Neurologia. Entre els anys 1909 i 1915, dirigí l'Institut Frenopàtic de les Corts, on havia ingressat com a metge resident en acabar la carrera, i publicà monografies mèdiques de la seva especialitat. Quan es va constituir la Mancomunitat catalana, Prat de la Riba li va encarregar la planificació de l'assistència dels malalts mentals de Catalunya.

De ben jove entrà en contacte amb el federalisme de Pi i Margall i fundà als vint anys la Joventut Federalista de Catalunya, que mantingué posicions radicalment nacionalistes. Més tard, el 1897, s'apuntà a la Unió Catalanista, agrupació de la qual va ser president força anys. Martí i Julià va mantenir sempre actituds independentistes, i alhora socialistes, i va tractar de mantenir la unitat del catalanisme, la qual cosa li va costar fer front a les escissions i ruptures que va patir la Unió Catalanista. El seu ideari quedà reflectit en el gran nombre d'articles de caire polític que va publicar en escrits del seu temps. ●

1. "El doctor Martí i Julià." *L'Estat Català*, 1923.
2. Placa de bronze amb el retrat de Domènec Martí i Julià en relleu en un pedestal que sosté una estàtua d'una donzella en marbre, executat per Josep Dunyach i Sala, a partir d'una subscripció popular per iniciativa de la Societat Catalanista Pàtria Nova, 1936. Barcelona, Diagonal-Gran Via de Carles III.

1

2

Manuel Corachan i Garcia

(Xiva de Bunyol, 1881 – Barcelona, 1942)

Va nèixer a València i va anar de petit a viure a Barcelona. Va fer la carrera de medicina mentre treballava de barber per pagar-se els estudis. L'any 1921 va ser nomenat director d'un Servei de Cirurgia de l'Hospital de Sant Pau, i el 1933 va ser professor lliure de patologia quirúrgica de la Universitat de Barcelona autònoma. Va presidir l'Acadèmia de Ciències Mèdiques (1932-1934) i l'any 1933 va ser elegit president del Sindicat de Metges de Catalunya.

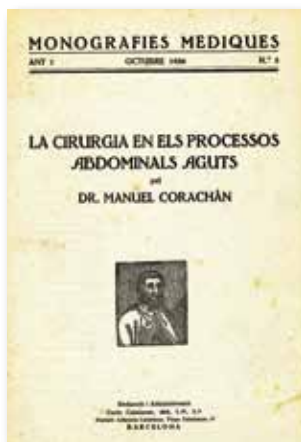
Malgrat no haver tingut activitat política, al mes de maig del 1936 va ser nomenat, pel seu prestigi professional, conseller de Sanitat i Assistència Social del Govern de la Generalitat, càrrec del qual va dimitir al juliol de 1936, quan començà la Guerra Civil.

L'any 1937 es va exiliar a Veneçuela, on va dirigir l'Institut de Cirurgia Experimental de Caracas, però l'any 1941 va tornar a Catalunya i l'any següent va morir en contraure tifus exantemàtic en una epidèmia que va afectar Barcelona.

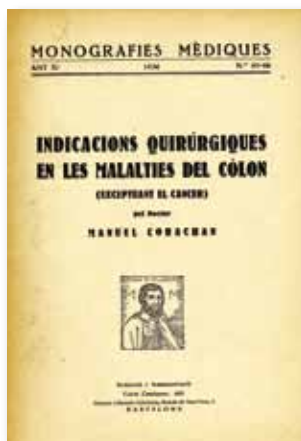
Va deixar una notable obra escrita de la qual cal destacar dos llibres: *Cirurgia gàstrica* (1934) i *Clínica i Terapèutica Quirúrgica d'Urgència* (1937), i va dirigir l'edició del *Diccionari de Medicina* (1936), per encàrrec del VI Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana celebrat l'any 1930, que fou el primer text que fixa la terminologia mèdica en català.

4

1

2

3

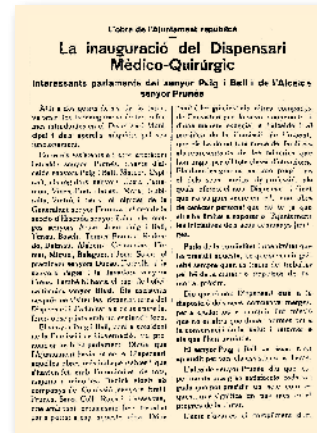
1. "La cirurgia en els processos abdominals aguts." *Monografies mèdiques*, 1926.
2. "Indicacions quirúrgiques en les malalties del colón." *Monografies mèdiques*, 1936.
3. Inauguració d'una dependència sanitària de la Generalitat de Catalunya, encapçalada pel conseller de Sanitat, Manuel Corachan, i pel president Lluís Companys, 16 de juliol de 1936.
4. Caricatura del doctor Corachan com un dels membres del Consell General del Sindicat de Metges de Catalunya en ocasió de la inauguració del Casal del Metge el 10 de desembre de 1932.

Ramon Puig i Ball

(Agramunt, 1887 – Monistrol, 1964)

Metge que exercí a Sant Fruitós de Bages, Monistrol de Montserrat i Manresa, i es dedicà a la urologia i a la tocoginecologia. Políticament inquiet, Puig i Ball va ser un dels promotors del republicanisme a Manresa a les acaballes de la monarquia. Fou un dels principals impulsors de la candidatura de Concentració Republicana, que agrupava la majoria de grups republicans, socialistes i catalanistes progressistes i que va guanyar àmpliament a les eleccions municipals del 1931. Va ser elegit primer tinent d'alcalde del primer ajuntament republicà (1931), si bé va romandre poc temps al càrrec. Era una persona molt preocupada per les qüestions socials i tingué cura de la modernització i millora del Dispensari Municipal. El 1932 va obtenir la plaça de tocòleg de l'Hospital de Sant Andreu, càrrec que va mantenir fins després de la guerra. ●

“La inauguració del dispensari médico-quirúrgic.” *El Dia*, 1932.

“L'electrocardiografia en el diagnòstic de les malalties del cor.” *Monografies mèdiques*, 1935.

Cristian Cortés i Lladó

(Barcelona, 1904–1974)

Llicenciat per la Universitat de Barcelona el 1925, va ser professor ajudant de Farmacologia entre 1934 i 1939 i cap del Servei de Malalties del Cor de l'Hospital Clínic i autor de treballs de cardiologia a la col·lecció de *Monografies Mèdiques* que dirigia Jaume Aiguader. Va exercir com a inspector municipal de Sanitat des del 1930 i director de l'Institut de Cardiologia de la Generalitat de Catalunya des del 1932.

Fou membre dirigent d'Esquerra Republicana de Catalunya, regidor de l'Ajuntament de Barcelona i conseller delegat d'Higiene i Sanitat el 1934 a l'Ajuntament. Va ser empresonat al vaixell *Uruguai* pels fets del Sis d'Octubre de 1934.

Durant la Guerra Civil fou capità metge. Es va exiliar a París el 1939, des d'on va passar a Veneçuela el 1940 però, com que no li convalidaren el títol, s'acabà instal·lant a Mèxic on va exercir com a cardiòleg i va treballar en diferents laboratoris com a farmacòleg. El 1943 va fundar els Laboratoris Servet i el 1944 formava part del cos mèdic de l'Institut de Cardiologia de Mèxic. El 1946 va passar a ser catedràtic de Patologia Mèdica a la Facultat de Medicina de Mèxic. Va tornar a Barcelona el 1970, ja jubilat. ●

Carles Martí i Feced

(Alzina, 1901 – Barcelona, 1982)

Fou un metge que, durant el temps de la República, va dur a terme una intensa activitat política, que el va obligar a emprendre el camí de l'exili després de la Guerra Civil. En acabar la Segona Guerra Mundial s'apartà de la política i el 1947 s'establí al Marroc, on exercí de metge i publicà treballs sobre medicina.

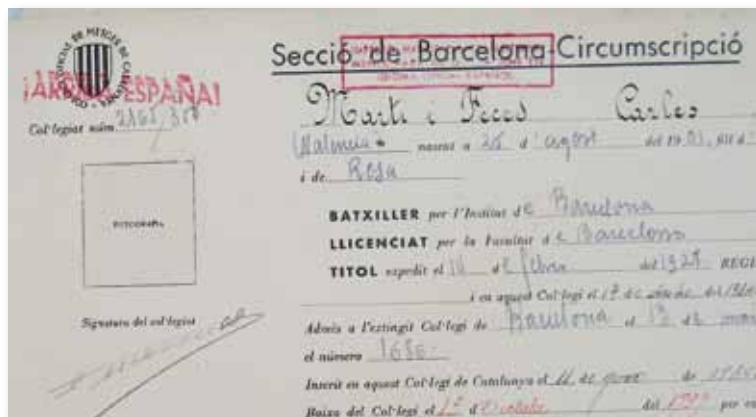
Va nèixer al País Valencià i de petit va anar a viure a Barcelona, arran del trasllat del seu pare, que era magistrat. Estudià medicina a la Universitat de Barcelona. Influït pel seu germà gran, també metge i dirigent del republicanisme federal al Baix Llobregat, entrà en política, i el 1931 fou elegit regidor republicà a l'Hospitalet de Llobregat i s'afilià a Esquerra Republicana de Catalunya. Durant els fets del Sis d'Octubre de 1934 fou empresonat pel fet d'haver cercat un refugi per a Manuel Azaña, que estava de pas per Barcelona per assistir a l'enterrament de Jaume Carner. Després de les eleccions generals espanyoles de febrer del 1936 es reintegrà al seu càrrec municipal.

Durant la Guerra Civil fou conseller de Governació, de Finances i de Cultura uns mesos de 1937. El 1939 marxà a l'exili a la Catalunya Nord on fou encarregat pel president Lluís Companys d'ajudar els catalans internats als camps de concentració i als que volien emigrar a Amèrica.

El 1977 tornà a Catalunya amb el president Josep Tarradellas, que el nomenà membre de l'organisme consultiu de caire assessor en el context de les negociacions per al restabliment de la Generalitat provisional. ●

1. Detall de la fitxa del metge Carles Martí i Feced del Col·legi Oficial de Metges de Catalunya.

2. Entrevista a Carles Martí i Feced publicada a *La Humanitat*, juny de 1981.

Josep Dencàs i Puigdollers

(Vic, 1900 – Tànger, 1965)

Va tenir un paper molt actiu en la política de Catalunya, des de la seva intervenció en els complots previs a la proclamació de la República Catalana el 1931 com a militant d'Estat Català, passant per la seva participació en la fundació d'Esquerra Republicana de Catalunya (ERC), fins a l'exercici del càrrec de conseller de Governació, que li va costar patir una intensa campanya de desprestigi, de manera segurament força injusta.

A la Facultat de Medicina es féu militant d'Estat Català i coordinà una organització paramilitar del partit. Un cop llicenciat va mantenir una intensa activitat política. Fou elegit diputat a Corts per ERC l'any 1931 i el 1932, diputat en les primeres eleccions al Parlament de Catalunya. Com a president de les Joventuts d'ERC intentà infondre un alt sentit patriòtic a la joventut i organitzà una força de xoc, els escamots, molt qüestionada pels altres grups polítics. Al gener de 1933 fou nomenat conseller de Sanitat i Assistència Social del govern de Francesc Macià i al setembre del 1934, conseller de Governació dins del primer govern Companys, amb l'encàrrec de desenvolupar els Serveis d'Ordre Públic i, eventualment, un exercit català. Pel fet de ser un dels màxims responsables de l'intent revolucionari dels fets del Sis d'Octubre del 1934, quan es proclamà unilateralment la República de Catalunya, es va exiliar a França per evitar ser detingut. El 1936 tornà a Catalunya i impulsà la separació d'Estat Català d'ERC, tractant d'unir el nacionalisme independentista. Durant els primers dies de la Guerra Civil s'hagué d'exiliar de nou a causa de les pressions i amenaces dels anarquistes. Marxà primer a Itàlia i després al Marroc, on treballà com a metge a Tànger en una clínica pròpia fins a la seva mort. ●

1. *El 6 d'octubre des del palau de governació, 1935.*

2. Reunió del govern de la Generalitat, Barcelona, 24 de gener de 1933. D'esquerra a dreta: Francesc Xavier Casals i Vidal, conseller de Treball i Obres Públiques; Pere Coromines, conseller de Justícia i Dret; Carles Pi i Sunyer, conseller d'Hisenda; Francesc Macià, president; Ventura Gassol, conseller de Cultura; Joan Selves, conseller d'Agricultura i Economia, i Josep Dencàs, conseller d'Assistència Social i Sanitat.

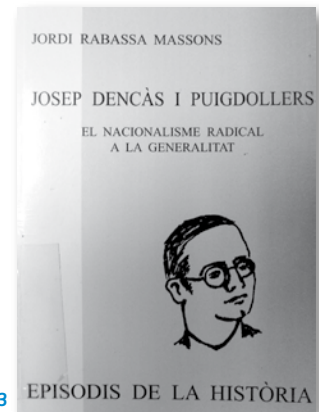
3. Rabassa Massons, Jordi. *Josep Dencàs i Puigdollers, 2006.*

1

2

3

Lluís Vila d'Abadal

(Vic, 1889 – Barcelona, 1937)

El doctor Vila d'Abadal és un exemple de metge de prestigi que va tenir una activitat política de partit, dedicat a tasques cíviques i socials, però mai no va tenir cap càrrec públic.

Fill petit d'una família de propietaris rurals, Lluís Vila d'Abadal va estudiar medicina a Barcelona i s'especialitzà en otorinolaringologia (ORL), especialitat de la qual va ser un professional destacat.

De ben jove va sentir una vocació política de caire catalanista i liberal, que el va fer adherir al partit Acció Catalana. El 1931 es desencantà arran de les posicions anticlericals que mantenia aquest partit, fet que el portà a participar en la fundació d'un partit nou, Unió Democràtica de Catalunya, del qual Comitè de Govern va ser membre a

més de ser la persona més representativa del partit en la primera època.

El 1920 participà en la fundació del Sindicat de Metges de Catalunya i va ser un impulsor de la creació de la Mutual Mèdica de Catalunya i Balears.

Quan començà la Guerra Civil va col·laborar en l'organització d'una xarxa d'ajuda als sacerdots i religiosos catalans perseguits pels anarquistes, va promoure iniciatives per normalitzar les relacions amb el Vaticà a la zona republicana i va dirigir la Clínica Plató, que s'havia transformat en un hospital de guerra. ●

1. Edifici on instal·là la clínica d'ORL el doctor Lluís Vila d'Abadal, situat al passatge Mercader número 11 de l'Eixample de Barcelona.

2. Vila-Abadal, Jordi. *El doctor Lluís Vila d'Abadal i el seu temps: assaig biogràfic*, 1990.

Josep Mestres i Miquel

(Vilallonga del Camp, 1868–1949)

Fou un polític i metge català, propietari rural i comerciant. Un cop llicenciat com a metge, el 1889 començà a exercir a Vilallonga i també al Rourell, la Massó i Milà. Va ser membre de la Unió Federal Nacionalista Republicana i, més tard, de Solidaritat Catalana (1906), en representació de la qual fou diputat pel districte Valls-Montblanc a la Diputació de Tarragona en les eleccions del 1909. Fou president de la Diputació de Tarragona (1913-1918) i conseller de la Mancomunitat de Catalunya (1914-1918). El 1917 participà amb Companys, Layret i Marcel·lí Domingo en la creació del Partit Republicà Català, que el 19 de març del 1931 es va unir a l'Estat Català de Francesc Macià per fundar Esquerra Republicana de Catalunya.

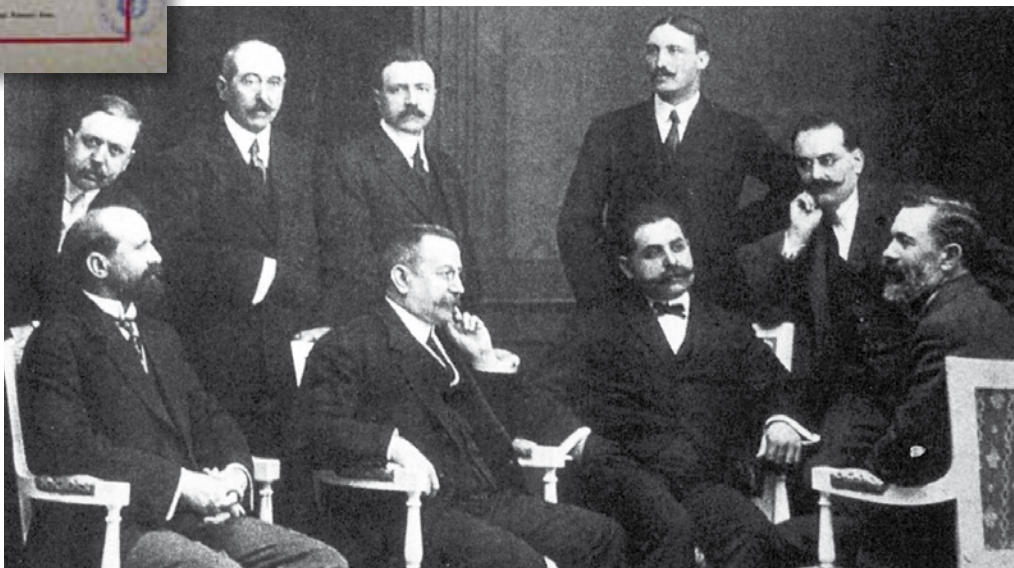
President del Col·legi de Metges de Tarragona el 1928, fou destituït de la presidència amb la dictadura de Primo de Rivera, però li van retornar aquest càrrec el 1930. Lluità per la implantació dels partits mèdics. El 1939 va ser empresonat a Valls. La causa va ser sobreseguda el 1940, però va ser inhabilitat durant tres anys per exercir càrrecs públics. ●

1. *Aplicacions terapèutiques del raïm i del seu most, 1937.*

2. Reunió del Consell Permanent de la Mancomunitat de Catalunya. Assegit a la dreta, Josep Mestres i Miquel.

3. Caricatura del doctor Mestres com un dels membres del Consell General del Sindicat de Metges de Catalunya en ocasió de la inauguració del Casal del Metge el 10 de desembre de 1932.

1

2

3

Josep Mestre i Puig

(Barcelona, 1884 – Molins de Rei, 1979)

Fou un dels fundadors del Sindicat de Metges de Catalunya i elegit secretari a la reunió constituent del sindicat. En aquesta institució fou nomenat director, entre 1921 i 1922, del Butlletí del Sindicat de Metges de Catalunya, publicat des del 1920 al 1937.

Milità a la Unió Federal Nacionalista Republicana i al Partit Republicà Català. Al Primer Congrés Nacional Ordinari celebrat a Barcelona al febrer del

1932 fou escollit membre del Comitè Executiu d'Esquerra Republicana de Catalunya (ERC). Va ser diputat d'ERC a les Corts espanyoles per la circumscripció de Barcelona-ciutat en les eleccions del 1933.

A l'inici de la Guerra Civil, fou un dels organitzadors del voluntariat mèdic. Fou nomenat director general d'Assistència Social de la Conselleria de Sanitat de la Generalitat de Catalunya el 4 de juny del 1937. En acabar el conflicte bèl·lic es va exiliar a França. Després de la Segona Guerra Mundial treballà a la Creu Roja Espanyola Republicana de Saint-Girons. Al cap d'uns anys va tornar a Catalunya. ●

1. Butlletí del Sindicat de Metges de Catalunya, 1920.
2. Caricatura del doctor Mestre com un dels membres del Consell General del Sindicat de Metges de Catalunya en ocasió de la inauguració del Casal del Metge el 10 de desembre de 1932.

Joan Soler i Pla

(Barcelona, 1874 – Barranquilla, Colòmbia, 1950)

Quan era estudiant de medicina es va afiliar al Centre Escolar Catalanista, adherit a la Unió Catalanista (UC), de la qual arribà a ser president, un any després d'acabada la carrera. Impulsà des d'aquest càrrec la fundació de la revista *Universitat Catalana*. Interessat per l'homeopatia, fou un dels fundadors de l'Institut Homeopàtic de Barcelona i membre de l'Acadèmia Homeopàtica de Barcelona.

Durant la Primera Guerra Mundial va promoure el suport als voluntaris catalans enrolats a l'exèrcit francès i la difusió de la seva actuació. Per aquestes fets va rebre del govern francès la creu de Chevalier de la Legion d'Honneur.

El 1917, a la mort de Domènec Martí i Julià, va accedir a la presidència de la UC, que deixà el 1920. En els anys posteriors es dedicà a fer de metge de diverses comunitats religioses.

El 1930 va reprendre l'activitat dins de la UC i formà part de la Junta Permanent. El 1932 fou elegit membre del Parlament a les llistes d'Esquerra Republicana. A l'inici de la Guerra Civil col·laborà amb el conseller Ventura Gassol en la protecció del patrimoni monumental, particularment en la salvaguarda del monestir de Montserrat, i també de persones amenaçades.

Acabada la guerra s'exilià a Colòmbia, on exercí la medicina i treballà en l'àmbit de la Botànica Mèdica. Arribà a ser catedràtic de Botànica a la Universidad del Atlántico a Barranquilla i director del seu Museu d'Història Natural. ●

"Morts a l'exili: Joan Soler i Pla" - publicat al diari *Avui*, el 27 d'octubre de 1978-, que comença amb les paraules del mateix doctor Soler: "Moro a l'exili per haver estimat la justícia i avorrit la iniquitat."

Nicolau Battestini i Galup

(Barcelona, 1895–1981)

Va estudiar medicina, com el seu germà gran, Rafael, amb qui va entrar a militar a Acció Catalana el 1922. El 1931 participà en la fundació d'Esquerra Republicana de Catalunya. A les primeres eleccions, el 1931, fou elegit diputat per Barcelona a la Diputació Provisional de la Generalitat de Catalunya. També fou elegit diputat a les eleccions pel Parlament de Catalunya el 1932. Tingué un paper destacat a la direcció d'Esquerra. El 1937 guanyà l'oposició a director de l'Hospital General de Catalunya, nom que aleshores rebia l'Hospital de Sant Pau, institució en la qual havia ingressat com a metge quan va acabar els estudis de medicina. El 1939 es va exiliar a França, on va estar fins al 1946, any en què va poder tornar a Barcelona, on exercí de metge fins al 1965, sense tenir cap activitat política. ●

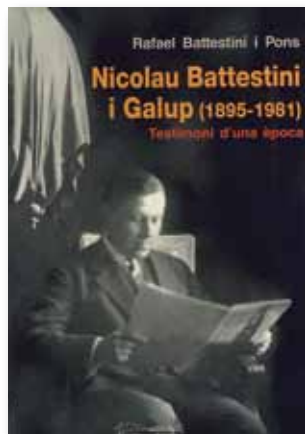
1. Inauguració a Barcelona de les obres del centre escolar Collaso Gil, el 6 de març de 1932. Al centre, d'esquerra a dreta: el president Francesc Macià; l'alcalde de Barcelona, doctor Jaume Aiguader, i el metge Nicolau Battestini.

2. Battestini i Pons, Rafael. *Nicolau Battestini i Galup (1895–1981): testimoni d'una època*, 2009.

3. El doctor Battestini, assegut, treballant a l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya.

1

2

3

Santiago Vivancos i Ferrés

(Barcelona, 1895–1939)

Fou un metge català afusellat pel franquisme en represàlia per la seva activitat durant la República.

Havia estudiat magisteri, medicina i dret i havia iniciat estudis de farmàcia. Exercí com a metge pediatre. Era un liberal, catòlic practicant i nacionalista, membre actiu del Sindicat de Metges de Catalunya i director del butlletí d'aquest sindicat.

Militant d'Estat Català fins al 1932 i d'Esquerra Republicana de Catalunya després, formà part d'una lògia maçònica des dels anys vint. Des del 1936 va ser professor de química de l'Escola Industrial de Barcelona i, com a tal, li van encarregar que dirigís un laboratori de la censura militar amb la tasca de detectar missatges secrets escrits amb tinta invisible. Durant uns mesos va treballar a l'Assessoria Jurídica de l'Exèrcit de l'Est. El 24 de febrer del 1939 va ser detingut a Barcelona per la policia militar. Un consell de guerra el va condemnar a mort per un delictes de rebel·lió militar, que és com es va jutjar la seva activitat al laboratori de censura militar. ●

1. Butlletí del Sindicat de Metges de Catalunya, 1936.

2. Butlletí del Sindicat de Metges de Catalunya, 1935.

3. Detall de la fitxa del metge Santiago Vivancos i Ferrés del Col·legi Oficial de Metges de Catalunya.

Medicina i política

Edita:

Col·legi Oficial de Metges de Barcelona

Autors:

Miquel Bruguera, president del patronat de la Fundació Museu d'Història de la Medicina de Catalunya

Sara Fajula Colom, arxivera del COMB

Alfons Zarzoso, conservador del Museu d'Història de la Medicina de Catalunya

Coordinació editorial:

Departament de Publicacions del COMB

Disseny gràfic i maquetació:

Estudi Villuendas + Gómez Disseny

Assessoria lingüística i correcció de textos: Esther Roig

Preimpresió i impressió: Ambient Gràfic

Material gràfic procedent de:

ANC – Fons Josep Gaspar i Serra

Arxiu Comarcal del Bages

Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona

Arxiu Històric del Col·legi Oficial de Metges de Barcelona

Arxiu Municipal de Vilallonga del Camp. Col·lecció Família Mestres-Gomis

Arxiu Tobella, Terrassa

Biblioteca de Catalunya

Biblioteca de la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona

Biblioteca de Filosofia, Geografia i Història de la Universitat de Barcelona

Doctor Ricard Cervera i Segura

Família Fabrés-Vila

Família Mullerat. Sr. Jesús Elias

Fototeca.cat, Enciclopèdia Catalana

Fundació Pública Institut d'Estudis Ilerdencs de la Diputació de Lleida

Museu d'Història de la Medicina de Catalunya

NADAL 2011

Col·legi Oficial de Metges de Barcelona

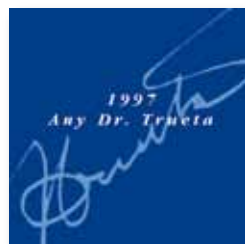
Passeig de la Bonanova, 47. Barcelona 08017

Tel. 935 678 888 · Fax 935 678 899

e-mail: col.metges@comb.cat

www.comb.cat

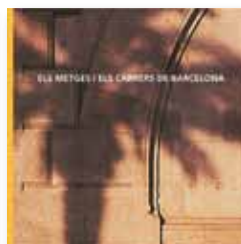
COL·LECCIÓ DE NADALES DEL COL·LEGI OFICIAL DE METGES DE BARCELONA

1997

1998

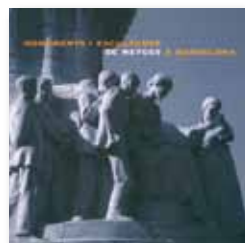
1999

2000

2001

2002

2003

2004

2005

2006

2007

2008

2009

2010

2011

Pere Felip **Monlau i Roca**
Antoni **Ribot i Fontseré**
Ramon **Ferrer i Garcés**
Gaspar **Sentiñón i Cerdaña**
Pere **Mata i Fontanet**
Bartomeu **Robert i Yarzabal**
Francesc **Sunyer i Capdevila**
Miquel A. **Fargas i Roca**
Jaume **Aiguader i Miró**
Humbert **Torres i Barberà**
Bartomeu **Fabrés i Anglada**
Marià **Mullerat i Soldevila**
Joan **Tarrús i Bru**
Josep **Ullés i Jover**
Domènec **Martí i Julià**
Manuel **Corachan i Garcia**
Ramon **Puig i Ball**
Cristian **Cortés i Lladó**
Carles **Martí i Feced**
Josep **Dencàs i Puigdollers**
Lluís **Vila d'Abadal**
Josep **Mestres i Miquel**
Josep **Mestre i Puig**
Joan **Soler i Pla**
Nicolau **Battestini i Galup**
Santiago **Vivancos i Ferrés**